

Jonnet ei muista ES-jonnea:
appellatiivisen *jonnen* merkitys Suomi24-keskustelufoorumilla

Maria SARHEMAA – LASSE HÄMÄLÄINEN

Helsingin yliopisto
maria.sarhema@helsinki.fi – lasse.j.hamalainen@helsinki.fi

1. Johdanto

Suomen kieleen on 2000-luvun aikana kehittynyt uusi teinipoikaan viit-
taava substantiivi, *jonne*. Se syntyi vuosina 2008–2009 Kuvalauta-keskustelu-
foorumilla, jossa sillä viitattiin aluksi Jonneweb-verkkosivustolta tullessiin
käyttäjiin mutta pian myös yleisemmin nuoriin tai lapsellisesti käyttäytyviin
miespuolisiin henkilöihin. Sanan käyttö levisi nopeasti myös muille verkko-
sivustoille – todennäköisesti suosittu Jonnen neuvo -kuvameemin myötävai-
kutuksella – ja saavutti huippunsa vuosina 2012–2013 (Hämäläinen – Sarhe-
maa 2022). Vuonna 2018 *jonne* katsottiin niin vakiintuneeksi, että se päätet-
tiin lisätä Kielitoimiston sanakirjaan (Klemettinen 2018).

Koska *jonne* on syntynyt spontaanisti ja yleistynyt nopeasti, kielenkäyttä-
jillä on runsaasti erilaisia käsityksiä sen merkityksestä ja käyttötavoista (ks.
esim. Honkanen 2019). Kielitoimiston sanakirjan (KS) määritelmän mukaan
jonnea käytetään ”ark., leik. (sanojan mielestä) lapsellisesti t. nolosti käyttäy-
tyvästä teini-ikäisestä, vars. pojasta” (s.v. *jonne*). Jonneihin on kuitenkin mo-
nissa yhteyksissä liitetty edellä mainittujen ohella muitakin ominaisuuksia,
kuten energiajuomien kuluttaminen – johon viittaa otsikon ilmaus *ES-jonne*,
sillä ES on energiajuomamerkki –, lippalakin käyttö sekä mopolla, polkupyö-
rällä tai potkulaudalla liikkuminen ja keuliminen (mm. Jarla 2013; Klemet-
tinen 2018; Honkanen 2019). Voidaan myös pohtia, onko määritelmään si-
sältyvä ”leikillinen” sopiva ilmaus kuvaamaan sanan käyttöalaa: jo Kuvalau-
dalla jonneihin kohdistetut reaktiot olivat usein hyvinkin vihamielisiä (Hä-
mäläinen – Sarhema 2022: 261), ja esimerkiksi Heikkinen (2017) ja Kle-
mettinen (2018) ovat nostaneet esille Jonne-nimisten poikien kokeman
kiusaamisen.

Tässä artikkelissa tarkastelemme *jonne*-appellatiivin merkitystä Suomi24-keskustelufoorumilta kerätyn korpusaineiston perusteella. Tutkimuskysymyksemme on, millaisia merkityksiä *jonne*-appellatiiviin liitetään verkkokeskusteluissa. Artikkelin aluksi luvussa 2 esittelemme tutkimuksen taustaa: appellatiivistumista kielenilmiönä, *jonnea* käsitteleviä aiempia kirjoituksia sekä Jonne-etunimen suosionvaihtelua. Luvussa 3 esittelemme käyttämämme tutkimusaineiston ja -menetelmät. Luvussa 4 analysoimme jonneihin liitettyjä ominaisuuksia ensin iän ja sukupuolen (luku 4.1) ja tämän jälkeen muiden ominaisuuksien (luku 4.2) osalta. Luvussa 4.3 käsittelemme *jonnet ei muista*-konstruktiota, joka on kenties tunnetuin esimerkki appellatiivisen *jonnen* käytöstä. Luvussa 5 vedämme yhteen tutkimuksemme tärkeimmät tulokset ja pohdimme, millaisia johtopäätöksiä niiden pohjalta voidaan tehdä.

2. Taustaa

2.1. Proprista appellatiiviksi

Kielentutkimuksessa on tapana jakaa substantiivit yksilöiviin propreihin ja luokitteleviin appellatiiveihin. On itsestään selvää, että esimerkiksi *Mikko* ja *Yrjö* ovat propreja ja *vahtimestari* ja *oksennus* appellatiiveja. Propreja voidaan kuitenkin käyttää myös appellatiivisesti joko sellaisenaan tai yhdyssanan osana. Niinpä *ovimikko* (‘eteisvahtimestari’) ja *yrjö* (‘oksennus’) ovat appellatiiveja. Ilmiötä, jossa propria aletaan käyttää appellatiivin tavoin, kutsutaan appellatiivistumiseksi. Vaikka tyypillisesti appellatiivistuneet ilmaukset kuuluvat arkiseen kielenkäyttöön, niitä esiintyy myös yleiskielessä. Esimerkiksi sanoille *taskumatti* ja *onnenpekka* Kielitoimiston sanakirja ei anna yleiskielestä poikkeavaa tyyli- tai käyttöalan määritettä.

Appellatiivistumista on tutkittu monissa kielissä mutta fennistiikassa tois- taiseksi melko vähän. Suomessa aihetta tutki ensimmäisenä Simo Hämäläinen (1956), joka kuvaa ilmiötä ja esittelee siitä kiinnostavia esimerkkejä mutta ei pyri luomaan kattavaa kuvausta. Appellatiivistuneiden ilmausten alkuperästä hän toteaa, että osa pohjaa todelliseen henkilöön, jonka nimeä on alettu käyttää appellatiivisesti, kun taas joidenkin ilmausten taustalla ei voi osoittaa olleen ketään tiettyä henkilöä (Hämäläinen 1956: 205–206). Fennistiikassa appellatiivistumista on tutkittu lisäksi kahdessa pro gradu -tutkiel- massa (Puolakka 2003; Sarhema 2012) ja muutamissa tutkimusartikkeleissa (Sarhema 2017, 2018, 2019, 2021). Puolakka (2003) tarkastelee suomen eri- laisissa slangeissa appellatiivistuneiden ilmausten semantiikkaa sekä niiden appellatiivistumisen taustaa. Hänen mukaansa suurin osa appellatiivistuneista nimistä on miehennimiä. Tämän havainnon vahvistaa Sarhema (2012, 2017,

2018), joka vertaa suomen- ja unkarinkielisiä appellatiivistuneen osan sisältäviä slangiyhdyssanoja toisiinsa ja toteaa appellatiivistumisen olevan produktiivinen ilmiö molemmissa kielissä. Suomen ja unkarin ilmauksilla on paljon yhtäläisyyksiä mutta myös joitakin eroja. Suomesta poiketen unkarissa esimerkiksi yleisin yhdyssanan osana appellatiivistunut nimi on naisnimi *Mária* tai jokin sen pohjalta muodostettu diminutiivi (Sarhema 2017: 101).

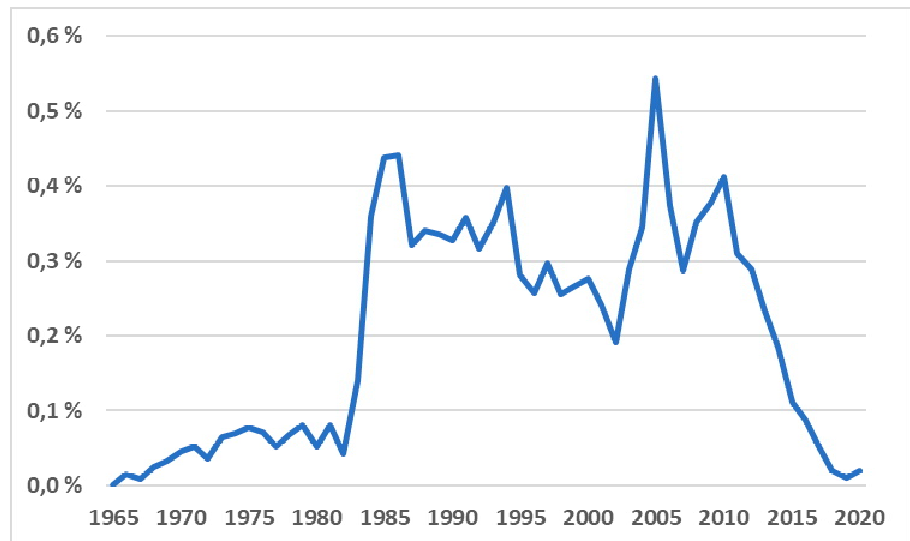
Kansainvälisesti appellatiivistumista on tutkittu teoreettisesta näkökulmasta (esim. Harvalík 2012; Reszegi 2018) sekä tietyn kielen ilmauksia tarkastellen. Harvalík (2012) tarkastelee appellatiivistumista rinnakkain propristumisen kanssa. Propristumisessa on kyse siitä, että appellatiivista (esim. *seppä*) muodostetaan erisnimi (esim. sukunimi *Seppä*). Tällöin appellatiiviin yhdistyvien konnotaatioiden merkitys vähenee ja nimestä tulee merkki eikä se arkikäytössä yhdisty homonyymiseen appellatiiviin (Harvalík 2012: 11). Appellatiivistumisen Harvalík (2012: 12) puolestaan näkee vastakkaisena ilmiönä: siinä tietyn proprin onyymisestä merkityksestä otetaan jokin komponentti, joka yhdistetään tiettyyn ei-propriseen kohteeseen, jota voidaan kuvata tämän semanttisen komponentin ja siihen yhdistyvien konnotaatioiden perusteella. Reszegi (2018) puolestaan tarkastelee appellatiivistumista holistisesta kognitiivisesta näkökulmasta, ja hänen mukaansa assosiaatioilla, metaforilla, metonymialla sekä analogialla on keskeinen rooli appellatiivistumisen prosesseissa. Muissa appellatiivistuneita ilmauksia tarkastelevissa tutkimuksissa on analysoitu esimerkiksi ruotsinkielisiä appellatiivistuneen osan sisältäviä yhdyssanoja (Sköldberg – Toporowska Gronostaj 2006), sveitsinsaksan appellatiivistuneita ilmauksia (Fetzer 2018), unkarin appellatiivistuneita etunimiä (Takács 2007) sekä saksan ja ranskan appellatiivisesti käytettyjä etunimiä (Schmitt 2009).

Aiemmissä tutkimuksissa appellatiivistumista on tyypillisesti tarkasteltu kokonaisvaltaisesti ja ilmiötä on esitelty joko teoreettisesta näkökulmasta tai siten, että tutkimuskohteeksi on otettu tietyn kielen jokin sanatyyppi (esim. yhdyssanat) tai merkitysryhmä (esim. ihmiseen viittaavat sanat). Lisäksi on tarkasteltu kolmea suomenkielistä ’tyhmää’ merkitsevää ilmausta (Sarhema 2021). Tässä artikkelissa paneudumme kuitenkin vain yhteen ilmaukseen, *jonneen*. Tarkastelemme ilmauksen käyttöä Suomi24-keskustelupalstalla ja tarkennamme siten sen merkityskuvausta.

2.2. *Jonnea* käsittelevät aiemmat kirjoitukset

Jonne-yleisnimi on saanut varsin runsaasti huomiota eri medioissa. Uutismedioista aihetta ovat käsitelleet mm. Yleisradio (Keso 2019) ja MTV Uutiset (Pitkäranta 2021), Kotimaisten kielten keskuksen asiantuntijoista puoles-

taan Heikkinen (2017) ja Klemettinen (2018). Myös monet suomalaista verkkokulttuuria käsittelevät tutkimukset ja opinnäytteen (mm. Uotila 2013; Haasio 2015; Pajunen 2017; Närä 2019) mainitsevat *jonnen*. Sen sijaan varsinaista *jonneen* keskittyvää tutkimusta on tehty toistaiseksi vähän. Pipsa Haavisto (2015) on analysoinut kandidaatintutkielmassaan sanan merkitystä, käyttöä ja levinneisyyttä laajan verkkokyselyaineiston pohjalta. Lisäksi olemme aiemmassa katsauksessamme (Hämäläinen – Sarhema 2022) dokumentoineet *jonnen* appellatiivistumiskehitystä pääosin Kuvalauta-keskustelufoorumin verkkokeskusteluaineistojen perusteella. Katsauksemme osoittaa paikkansa pitäväksi aiemman (mm. Haavisto 2015; Heikkinen 2017) havainnon siitä, että *jonne*-appellatiivi on tullut käyttöön Kuvalauta-foorumilla vuosina 2008–2009 vastareaktionä useiden Jonneweb-verkkosivuston käyttäjien siirtymiseen Kuvalaudalle. Aluksi käytössä olivat *web*-perusosan sisältävät johdokset (esim. *jonnewebiläinen*, *jonnewebbari*), mutta kesällä 2009 lyhyempi muoto *jonne* yleistyi huomattavasti. Syy siihen lienee nopeasti suosituksi tullut Jonnen neuvo -internetmeemi, jossa on sinisellä taustalla räppäri Atte Toikan kasvot sekä teinipoikien elämään liittyviä tekstikatkelmia (Hämäläinen – Sarhema 2022: 263–264).

Kuvio 1.

Jonne-nimen suhteellinen osuus kaikista suomenkielisille pojille annetuista ensimmäistä vuosina 1965–2020. Kuvion tiedot ovat peräisin Yliopiston almanakkatoimiston luovuttamista väestörekisteriaineistoista (Hämäläinen – Sarhema 2022: 257).

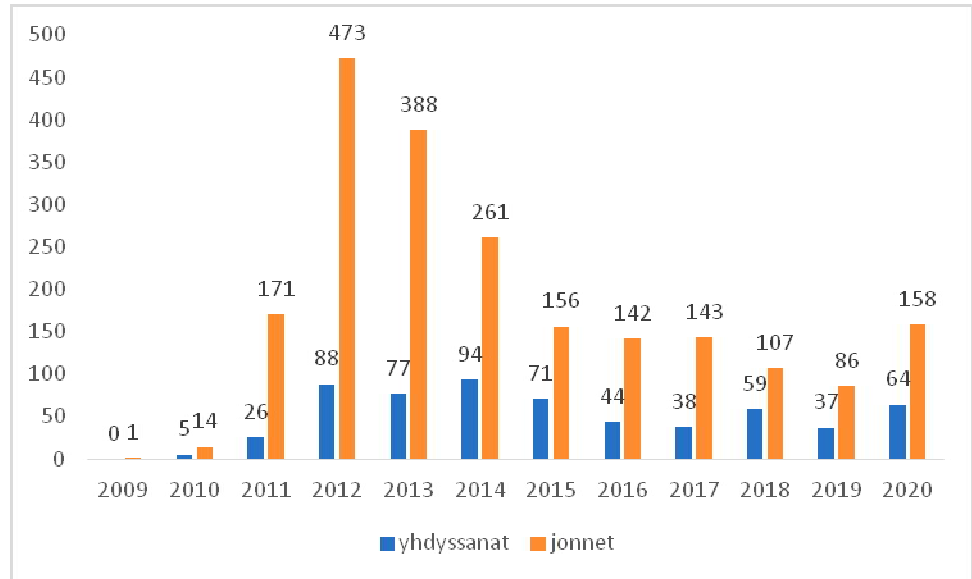
Katsauksessa tarkastelimme lyhyesti myös *Jonne*-etunimeä. Nimen suosionvaihtelua Suomessa havainnollistaa kuvio 1. *Jonne* alkoi ensimmäistä kertaa yleistyä 1980-luvulla, ja 1990-luvun lievän suosionlaskun jälkeen se koki uuden nousun 2000-luvun alussa. On tosin syytä huomata, että *Jonne* ei ole yhtenäkkään vuonna kuulunut 50 suosituimman pojannimen joukkoon. Tästä huolimatta se miellettiin appellatiivisen *jonnen* synnyn ja yleistymisen aikaan, 2010-luvun taitteessa, tyypilliseksi teini-ikäisen pojan nimeksi (Hämäläinen – Sarhema 2022: 257–258). Nykyisin, *Jonne*-nimisten poikien vanhennuttua, kaikki eivät enää pidä *jonnea* sopivana ilmauksena kuvaamaan teinipoikaa, minkä vuoksi 2000-luvun alun poikien muotinameä *Veeti* on alettu käyttää appellatiivisesti samassa merkityksessä (Pitkäranta 2021).

3. Aineisto ja menetelmä

Pääasiallinen tutkimusaineistomme on kerätty Kielipankin Suomi24-korpuksesta Korp-käyttöliittymän avulla marraskuussa 2021. Korpus sisältää samannimisen keskustelufoorumin tekstit vuosilta 2001–2020 (City Digital Group 2021). Aineistonkeruussa ongelmia tuotti *jonnen* homonymia: korpuksen annotaatio ei tunnista *jonne*-sanaa substantiiviksi vaan tulkitsee sen adverbiksi. Hakusanalla *jonne* löytyy 113 510 osumaa, ja adverbien poistaminen aineistosta olisi ollut liian työlästä, joten päädyimme hakemaan aineistosta muotoa *jonnet* sekä *jonne*-loppuisia yhdyssanoja (esim. *mopojonne*). Yhdyssana-aineisto kerättiin Korpin laajennetulla haulla hakulausekkeella ”sana loppuu *jonne*” sekä ”sanaluokka ei ole adverbi”. Kutsumme näitä aineistoja nimityksillä *jonnet*-aineisto ja yhdyssana-aineisto. Aineistoista on poistettu esiintymät, joissa ei tarkoiteta *jonne*-substantiivia. *Jonnet*-aineistoon sisältyy 2 100 ja yhdyssana-aineistoon 603 esimerkkiä. Kontekstina on virke, jossa hakusana esiintyy. Viestiketjukontekstia pääsee tarvittaessa tarkastelemaan korpuksen tarjoamasta linkistä, ellei kyseistä viestiä tai viestiketjua ole poistettu. Lisäksi tiedossa on viestin kirjoitusajankohta, viestiketjun otsikko, kirjoittajan mahdollinen nimimerkki sekä tieto siitä, missä keskustelufoorumin osiossa viestiketju on julkaistu. Ensimmäisen kerran *jonne* esiintyy Suomi24-aineistoissa vuonna 2009. Kuvio 2 näyttää aineistoesimerkkien jakautumisen vuosittain.

Suomi24-aineiston lisäksi hyödynnämme paikoitellen Kuvalauta-foorumin keskusteluja, jotka olemme keränneet aineistoksi *jonnen* appellatiivistumiskehitystä käsittelevään katsauksemme (Hämäläinen – Sarhema 2022). Kuvalauta oli vuosina 2008–2010 toiminut suomenkielinen keskustelufoorumi, jossa *jonnen* appellatiivinen käyttö sai alkunsa. Kuvalauta-aineistomme koostuu 444:stä *jonne*-sanan sisältävästä foorumiviestistä, jotka on kerätty

Internet Archive -arkistopalvelun avulla. Tämän aineiston keruuprosessi on selostettu yksityiskohtaisemmin katsausartikkelissamme (Hämäläinen – Sarhema 2022: 258).

Kuvio 2.

Yhdyssana- ja *jonnet*-esiintymien määrä Suomi24-aineistossa vuosittain

Tarkastelemme *jonnea* sekä määrällisestä että laadullisesta näkökulmasta. Esitämme keskeisten ilmiöiden lukumäärät aineistossamme ja tarkennamme kuvaa ilmiöistä laadullisten havaintojen ja useiden aineistoesimerkkien avulla. Tällaista lähestymistapaa voi luonnehtia laadulliseksi aineistopohjaiseksi tutkimukseksi (ks. Luodonpää-Manni – Ojutkangas 2020). Esimerkiksi luvussa 4 jonnejen ominaisuuksien pää- ja alakategoriat ovat muodostuneet aineiston analysoinnin, eivät minkään aiemman teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Luvuissa 4.2 ja 4.3 hyödynnämme kognitiivisessa kielentutkimuksessa käytettyä konstruktion käsitettä.

4. Jonnen ominaisuudet

Tässä luvussa analysoimme, millaisia ominaisuuksia verkkokeskustelijat liittävät jonneihin. Pääasiassa käytämme Suomi24-korpuksesta kerättyä aineistoa, mutta täydennämme analyysiä Kuvalauta-aineistosta tehdyillä huomioilla. Luvussa 4.1 tarkastelemme ikää ja sukupuolta, joita tyypillisesti pidetään jonnen perustavanlaatuisimpina ominaisuuksina. Niiden ohella jonneen liite-

tään vaihtelevasti myös useita muita ominaisuuksia, joita tarkastelemme yhdessä aineiston pohjalta luvussa 4.2. Lopuksi luvussa 4.3 analysoimme, miten *jonnet ei muista* -konstruktiota edustavat esimerkit täydentävät kuvaa *jonnesta*.

4.1. Ikä ja sukupuoli

Verkkokeskusteluaineistot sisältävät useita erilaisia tapoja ilmaista jonnen oletettu ikä. Katkelmissa mainitaan useimmin konkreettinen ikä tai ikähaarukka (esimerkit 1–3) mutta toisinaan koulun luokka-aste (esimerkki 4) tai syntymävuosi (esimerkki 5). Olemme koonneet yhteen nämä Suomi24-aineistoissa esiintyvät viittaukset ikään ja laskeneet niiden pohjalta jonnen keskimääräisen ja mediaani-ian. Jos katkelmassa on mainittu vaihteluväli, olemme laskeneet sen keskiarvon (esimerkissä 2 siis 14,5 vuotta). Jos taas on mainittu luokka-aste, olemme korvanneet sen laskelmissa iällä, jolloin kyseinen luokka tyypillisesti aloitetaan. Niinpä esimerkissä 4 olemme tulkinneet *7. luokkalaiset jonnet* 13-vuotiaiksi. Kun esimerkki sisältää maininnan syntymävuodesta, olemme laskeneet iän sen perusteella, milloin kyseinen viesti on kirjoitettu. Esimerkki 5 on vuodelta 2013, joten siinä jonnet esitetään 11-vuotiaina.

- (1) Ja tämänhän on kaiketi kirjoittanut **kymmenen vuotias Es-jonne** joka katsoo salkkareita muttei myönnä sitä nyt tää kirjottaja juo es ja nauraa kommenteille!
- (2) Ennemminkin jotkut **13-16v jonnet** on niitä, joilla pyörii hyvin vähän muuta mielessä.
- (3) Varokaa **80v mopojonnelle** tulossa uusi Manki mopo, ajan pöristen sillä ikkunoitteenne alta kohti auringon laskua onnellinen **mopojonne** hymy nuorekkailla kasvoillani.
- (4) Älä turhaan kiroile se on niin naurettavan kuulosta kun jotkut **7. luokkalaiset jonnet** kiroilee ja juot Cokista etkä mtn Essää..
- (5) no totta helvetis, semmoset niinku tumblr swag tyytit on jotain niin ahh :D mutta niinku ylempänä mainittiin niin mieluiten semmonen alle 99 syntyneet on yleensä ihan real swag tyyppjä toisinku nää **02 jonnet**

Suomi24:n aineistojen yhteensä 2 703 virkkeestä 202:ssa on jonkinlainen viittaus ikään. Nuorimmillaan jonnea pidetään 5-vuotiaana ja vanhimmillaan – yksittäisessä maininnassa – 80-vuotiaana (esimerkki 3). Useimmiten sanalla kuitenkin viitataan teini-ikäiseen; yli 20-vuotiaana jonnea pidetään vain kah-

deksassa tapauksessa. Kaikkien ikämainintojen perusteella jonnen keskimääräinen ikä on 13,90 vuotta ja mediaani-ikä 13 vuotta, mutta mikäli kahdeksan yli 20-vuotiaisiin kohdistuvaa mainintaa poistetaan laskelmista, keskimääräinen ikä putoaa 12,83 vuoteen. Voidaan siis todeta, että Suomi24-aineistojen perusteella jonneja pidetään tyyppillisesti noin 13-vuotiaina.

Kuvalauta-aineistossa 21 esiintymää sisältää viittauksen jonnen ikään. Myös niissä mediaani-ikä on 13 vuotta mutta keskiarvo 14,05 vuotta vaihteluvälin ollessa 3–24 vuotta. Käsitykset jonnejen iästä Suomi24- ja Kuvalauta-aineistoissa ovat siis hyvin samankaltaiset, vaikka Kuvalauta-aineisto on selvästi vanhempaa. Tämän perusteella *jonnella* viitataan yleisesti tietyn ikäisiin teinipoikiin, ei joihinkin tiettyinä vuosina syntyneisiin ikäluokkiin. Aineistoissa esitetyt näkemykset jonnejen iästä ovat jokseenkin yhdenmukaisia Haaviston (2015: 10–11) kyselyaineiston kanssa.

län ja muiden ominaisuuksien näkökulmasta kiinnostavia ovat myös yhdysana-aineistossa yleiset *ikijonne* ja *pikkujonne*, joilla viitataan keskimääräistä vanhempaan ja nuorempaan jonneen. Yhtäältä ne antavat ymmärtää, että jonneus ei välttämättä rajoitu vain tiettyyn ikäkauteen, vaan siihen liittyvät myös henkilön käytös, toiminta ja mielentila. Toisaalta määriteosien käyttö ilmaisee, että kirjoittajat eivät koe sopivaksi kutsua pelkästään *jonneksi* minkä ikäisiä henkilöitä tahansa, vaan tarvitaan tarkentavaa luokittelua.

Kielitoimiston sanakirja kertoo sanaa *jonne* käytettävän varsinkin pojista, ja Haaviston (2015: 12) kandidaatintutkielman kyselyn vastaajista 84 % piti sitä yksinomaan pojista käytettävänä ilmauksena. Useimmista aineistomme virkkeistä ei käy eksplisiittisesti ilmi jonnen ajateltu sukupuoli. Aineistossa on kuitenkin esimerkkejä, joissa tuodaan ilmi *jonnen* naispuolinen vastine.

- (6) Nyky systeemi on työnantajan kannalta liian sitova jos sattuu laiska **losoperse-jonna tai lapamato-jonne** saamaan paikan.
- (7) **jonnet ja jonnettaret** ei muista 90-lukua...
- (8) Teini ikäiset **jonnet ja pissikset** vetää rökii ja syleksii ympläriinsä¹ ja juovat päälle energia juomia.
- (9) Hävettää tuommoset **lissut ja jonnet**, jotka ei muuta ajattele kun ulkonäköä ulkonäköä ulkonäköä ja vain ulkonäköä.

Meemi.info-verkkosivuston (s.v. *jonne, jonna*) mukaan *jonnen* naispuolinen vastine on *jonna*, mutta käytössä ovat myös ilmaukset *pissis* (< *pissalii-*

¹ Olemme säilyttäneet aineiston kirjoitusasun sellaisenaan myös tapauksissa, joissa kyse on selvästi kirjoitusvirheestä.

sa) ja *jonnetar*. Näitä ilmauksia käytetään myös aineistossamme (esimerkit 6–8). Lisäksi *jonnen* naispuolisesta vastineesta käytössä ovat appellatiivistumisen kautta muodostetut ilmaukset *lissut* (esimerkki 9), *jennat*, *sannat*, *pis-saliisat*, *pikkulissut*, *jennit* ja *donnat* sekä appellatiivit *gimmat*, *muijat* ja *äm-mät*. Kaikkia näitä yhdistää se, että merkitys 'naispuolinen jonne' on ymmärrettävissä ensisijaisesti siksi, että ne esiintyvät rinnasteisina *jonnet*-sanan kanssa. Tarve käyttää naispuolisia vastineita antaa ymmärtää, että *jonnella* viitataan ensisijaisesti poikiin.

4.2. Muut ominaisuudet

Tässä alaluvussa tarkastelemme, millaisia määriteosia yhdyssana-aineistossamme esiintyy ja mitä ne kertovat jonneihin liitetystä ominaisuudesta. Yhdyssana-aineiston 603 esimerkissä käytetään yhteensä 199:ää eri määriteosaa. Näistä määriteosista 144 on käytössä vain kerran, 35 kahdesta neljään kertaa ja vain 18 vähintään viidesti. *Jonne*-yhdyssanoja muodostetaan siis monipuolisesti mutta niiden käyttö on pääosin vakiintumatonta.

määriteosa	lukumäärä
mopo	115
es	114
pikku	26
amis	14
lippis; teini	11
derbi	10
lippalakki	8
anarkisti; homo; iki; nato; perus	7
finninaama; pärinä; suomi; trolli; Ylilauta	5

Taulukko 1.

Yleisimmät määriteosat yhdyssana-aineistossa

Vähintään viidesti yhdyssana-aineistossa esiintyvät määriteosat on listattu taulukkoon 1. Ylivoimaisesti yleisimmät niistä ovat *mopo* sekä Euro Shopper-energiajuomaan viittaava *es* (tai *ES*). Ne ovat kaksi tunnetuinta *jonne*-loppuista yhdyssanaa myös Haaviston (2015, 14) kyselyaineistossa. Tämän perusteella jonneille tyypillisinä piirteinä pidetään siis iän ja sukupuolen ohella mopoilua ja ES-energiajuoman käyttöä, joihin liittyvät taulukon 1 määriteosista myös mopomerkkiin viittaava *derbi* sekä energiajuoman vaikutukseen

tai mopon tuottamaan ääneen viittaava *pärinä*. Lisäksi yleisimmissä määriteosissa nousevat esille lippalakin käyttö sekä ikään liittyvät määriteosat (*pikku, teini, iki*).

Kuvaa jonneista voidaan tarkentaa tarkastelemalla myös harvinaisempia määriteosia. Olemme jakaneet yhdyssana-aineiston määriteosat kahdeksaan kategoriaan: ikä, koulu, kulkuneuvo, juoma, tietotekniikka, käyttäytyminen, ulkoinen olemus ja paikka (ks. taulukko 2). Kaikkiaan niihin kuuluu noin puolet (96 kpl) kaikista aineiston määriteosista. Loput määriteosat (esim. *jännä, paska, kesä*) eivät luontevasti sovi mihinkään näistä kategorioista vaan muodostavat heterogeenisen joukon.

Ikä	teini, 99, 13, 13v, 14v, 8v, eläkeläis, nuori, pentu, pikku, räkänokka, iki
Koulu	amis, (ex)amis, amisaudi, amisbemari, amisviiksi, karvanoppa, yläaste, lukio
Kulkuneuvo	mopo, derbi, kevari, BMW, exmopo, auto, bemmi, dexter, mersu, moottorikelkka, mönkijä, perusmopo, sierra, tehariderbi, traktori, volkkarii, skuutti, viri
Tietotekniikka	Ylilauta, habbo, ig, netti, nörtti, palsta, PC, peli, cod, codi, cs, Minecraft, autopeli, konsoli, mine, pelikone, pleikkari, wowi
Käyttäytyminen	anarkisti, huomiohuora, kovis, kusipää, känni, pärinä, trolli, provo, SPURDO-SPÄRDE-SPÖRDÖ-SPÄRDE, trollaaja
Ulkoinen olemus	lippis, lippalakki, huppari, lippispää, bensalennkkari, lippisväärinpäin, lökäpöksy, finninaama, finni, iso, pullukka, ananastukka
Juoma	es, ED, CocaCola, eeäs, energiajuoma, kokis, megaforce, mehu, mf
Paikka	suomi, apsin, Sali, esso, huoltis, lähiö, Mäkki, mäkärä, tku

Taulukko 2.

Määriteosista nousevat kategoriat

Ikään liittyvät määriteosat vahvistavat luvussa 4.1 esittämämme havaintoa, jonka mukaan jonneja pidetään tyypillisesti noin 13-vuotiaana. Määriteosat sisältävät joko tarkan iän (*13v*) tai yleisemmän viittauksen nuoreen ikään tai epäkypsyyteen (*teini, räkänokka, pentu*). Joukosta erottuvan *eläkeläisjonn-*

nen tekee ymmärrettäväksi konteksti (esimerkki 10). Kirjoittaja mainitsee sen esimerkkinä oksymoronista, kaksi ristiriitaista käsitettä sisältävästä retorisesta kuvioista (Tieteen termipankki 27.1.2022: Kirjallisuudentutkimus: oksymoron). Kirjoittaja pitää siis mahdottomana, että *jonne* olisi eläkeläinen.

- (10) Eikös tuo ”ikäloppu pissis” ole vähän oksymorini. Kas kun ei ”**eläkeläisjonne**”.
- (11) Joka kylällä joku **virijonne** paahtaa ymmärrystä vailla pitkin pyöräiteitä...
- (12) sääliittävä teinixpäkin voit saada, mutta olet silti se sama naurettava **ES-CS-SPURDO-SPÄRDE-SPÖRDÖ-SPÄRDE-jonne** kuin aina ennenkin

Erilaisista kouluista *jonnet* liitetään vahvimmin ammattikouluun. Yleisen *amisjonne*-yhdyssanan lisäksi määriteosissa esiintyy ammattikoululaisten käyttämiä automerkkejä (*amisaudi*, *amisbemari*) ja muita ammattikoululaisten kulttuuriin usein yhdistettäviä asioita (*karvanoppa*, *amisviiksi*). Yhteys ammattikouluun on jossain määrin ristiriidassa luvun 4.1 havaintojen kanssa, joiden mukaan *jonneja* pidetään keskimäärin 13-vuotiaina, sillä ammattikoulua käydään tyypillisesti noin 15–20-vuotiaana. On myös kiinnostavaa, että Kuvalauta-aineistossa *lukiojonne* on yleisin yhdyssana, kun taas ammattikouluun liittyviä esimerkkejä ei ole ainuttakaan. Tämän voi tulkita tarkoittavan, että käsitykset *jonneista* joko vaihtelevat verkkosivustoittain tai että niissä on tapahtunut muutoksia vuosien saatossa, sillä Suomi24-aineisto on Kuvalauta-aineistoa uudempaa.

Kulkuneuvot nousevat määriteosissa esiin myös ilman yhteyttä ammattikouluun. *Mopon* lisäksi määriteosissa kuvataan mopon tyyppiä tarkemmin. Tällaisia ovat esimerkiksi edellä mainittu *derbi* sekä *kevari* ja esimerkin 11 *virii*, joka viittaa viritettyyn eli teknisiltä ominaisuuksiltaan paranneltuun mopoon. Määriteosien perusteella *jonnet* eivät kuitenkaan kulje pelkästään mopolla vaan myös esimerkiksi moottorikelkalla, mönkijällä, potkulaudalla eli skuutilla tai autolla, jonka merkki voi olla esimerkiksi BMW tai Volkswagen (*volkkarii*). Tällaiset näkemykset ovat jälleen osittain ristiriitaisia *jonnejen* iästä luvussa 4.1 tehtyjen havaintojen kanssa, sillä mopon ajaminen on sallittua vain yli 15-vuotiaille ja auton ajaminen yli 18-vuotiaille. On tosin mahdollista, että *jonneille* ominaisena käytöksenä pidetään mopolla ajamista jo ennen ajo-oikeuteen vaaditun iän täyttymistä.

Kuten katsauksessamme (Hämäläinen – Sarhema 2022) on esitetty, ilmaus *jonne* on syntynyt internetissä. Siten ei yllätä, että tietotekniikka – käy-

tännössä internet ja pelaaminen – nousevat esiin myös yhdyssanojen määriteosissa. Niissä on mainittu internetin palveluja (*Ylilauta, habbo, ig*), pelejä (*cod, Minecraft, wowi*), konsoleita (*konsoli, pleikkari*) sekä muita internetiin ja tietokoneisiin liittyviä asioita (*netti, nörtti*). Yhteensä tämän kategorian määriteosia on aineistossa 18, mikä tekee siitä yhdessä kulkuneuvojen kanssa laajimman kategorian. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että jonneja pidettäisiin tietoteknisesti asiantuntevina. Kuvalauta-aineistossa heidät päinvastoin kuvataan ajoittain melko taitamattomiksi: he eivät esimerkiksi osaa selvittää omaa IP-osoitettaan tai ladata Photoshopia koneelleen. Mahdollisesti jonneja siis pidetään kiinnostuneina vain tietynlaisista tietoteknisistä ilmiöistä, kuten videopeleistä ja verkkomeemeistä.

Myös osa käyttäytymistä ilmaisevista määriteosista liittyy internetiin. Tällaisia ovat *provo, trolli, trollaaja* ja esimerkin 12 *SPURDO-SPÄRDE-SPÖRDÖ-SPÄRDE*. *Provo* ja *trolli* ovat internetkontekstissa syntyneitä ilmauksia, joista ensimmäinen tarkoittaa 'tahallisesti provosoivaa viestiä' ja jälkimmäinen 'keskustelua tahallisesti häiritsevää viestiä' (KS s.v. *provo, trolli*). *Spurdo spärde* taas on kansainvälisesti tunnetun Pedobear-meemin imitaatio (Vainikka 2016: 60), joka sai alkunsa Kuvalaudalla samoihin aikoihin *jonnen* kanssa ja nousi hyvin suosituksi suomalaisilla kuvafoorumeilla. Tekstiä sisältäville spurdo-muunnelmille ominaista on tekstien tarkoituksellisen huono kieliasu sekä nauruhymiön (:D) ylenmääräinen käyttö (Närä 2019). Esimerkissä 12 voi nähdä yhteyden *jonnen* alkuperäiseen merkitykseen Kuvalaudalla, sillä Jonnewebistä käydyn keskustelun syynä oli sieltä tulleiden käyttäjien huonona pidetty käytös, usein suoranainen trollaaminen.

Aineistossa on runsaasti myös ulkoiseen olemukseen viittaavia määriteosia. Ne voivat kuvata joko tyypillistä pukeutumista (*lippis, huppari, lököpöksy*) tai ulkonäköä (*finninaama, pullukka, ananastukka*). Näiden määriteosien voi ajatella liittyvän myös ikään, sillä finnit yhdistetään usein teini-ikäisiin ja hupparia, lippalakkia ja löysiä housuja pidetään tai on aiempina vuosikymmeninä pidetty teini-ikäisille tyypillisenä vaatetuksena.

Vaikka jonnejen nähdään tyypillisimmin nauttivan Euro Shopper -energiajuomaa, myös kaksi muuta energiajuomamerkkiä (*ED* sekä *megaforce* eli *mf*) on mainittu yhdyssanojen määriteosissa. Euro Shopper ja Megaforce kuuluvat markkinoiden halvimpiin energiajuomiin, mikä selittää niiden suosiota nuorten keskuudessa. Energiajuomien ohella määriteosissa viitataan Coca-Colaan ja mehuun. Lisäksi määriteosat ilmaisevat paikkoja, joissa jonnejen ajatellaan viettävän aikaa. Tällaiset voivat viitata esimerkiksi huoltoasemaan (*apsin* 'ABC:n', *esso*), hampurilaisravintolaan (*Mäkki* 'McDonald's') tai yksittäisessä tapauksessa myös kaupunkiin (*tku* 'Turku'). Näistä voi pää-

tellä, että jonnet viihtyvät tyyppillisesti huoltoasemilla ja hampurilaisravintoloissa.

Noin puolet aineistossa esiintyvistä määräiteosista ei sovi luontevasti mihinkään kategoriaan. Tällaisia ovat esimerkiksi *aloittaja*, *meikä* ja *nato* (esimerkit 13–15). *Aloittajajonne* on viestiketjun aloittaja, jota kirjoittaja pitää jonnena, ja ilmauksella *meikäjonne* kirjoittaja viittaa itseensä ja jonnemaiseen toimintaansa. *Natojonnella* taas viitataan Yhdysvaltoja ja sotilasliitto Natoa ihainnoivaan jonneen. Sanan toistaminen esimerkissä 15 selittää osittain sen esiintymistä yleisimpien määräiteosien joukossa taulukossa 1.

- (13) Tässä on loistava esimerkki siitä kun **aloittajajonne** saa älynväläyksen, kirjoittaa innolla aiheesta jutun pyytäen vastauksia.
- (14) Kyllä muuten kuuluu kun **meikäjonne** painelee menemään!
- (15) Kyllä **natojonne** voittaa venäläiset jenkkien matkimisessa. Putinista **natojonne** tykkää myös. **Natojonne** on trenditietoinen.

Kaikkiaan *jonneen* liitetyt määräiteosat ovat hyvin moninaisia ja usein jopa ristiriidassa keskenään. Tämä saattaa kertoa osittain siitä, että keskustelijoilla ei ole vielä yhdenmukaista käsitystä uudehkon sanan tarkasta merkityksestä. Tulokset on mahdollista tulkita myös siten, että *jonnea* käytetään ajoittain yleisenä haukkumasanana ilman suoranaista yhteyttä sanan varsinaiseen merkitykseen, samaan tapaan kuin sanoja *homo* tai *huora* (Lehtonen 2003). *Jonne*-loppuiset yhdyssanat voidaankin nähdä konstruktioina, joissa perusosa *jonne* pysyy ja määräiteosa vaihtelee. Konstruktio tarkoittaa vakiintunutta kielenyksikköä, jossa muoto ja merkitys yhdistyvät (Leino 2010: 73; ks. myös Fillmore 2013: 112; Goldberg 2006: 3). Yhdyssanan perusosa *jonne* kertoo sen, että sanan tarkoite on teinipoika tai teinipojan kaltaisesti käyttäytyvä, kun taas vaihteleva määräiteosa kertoo, mitä sanan tarkoite tekee tai haluaa (mopoilee, juo energiajuomaa, kannattaa Natoa jne.). Perusosa *jonne* voi myös antaa sanalle negatiivisen konnotaation ja tehdä siitä pejoratiivisen.

4.3. *Jonnet ei muista*

Ilmaus *jonnet ei muista* nostetaan usein esille kenties tunnetuimpana esimerkkinä *jonnen* käytöstä (esim. Haavisto 2015; Heikkinen 2017). Kielitörmön sanakirjan (s.v. *jonne*) mukaan sitä käytetään ”(hyväntahtoisena) toteamuksena siitä, että nuoret eivät tunne jtkak vanhemmille ikäryhmille tuttua asiaa”. Nimitämme rakennetta *jonnet ei muista* -konstruktiksi. Katsausartikkelissamme (Hämäläinen – Sarhema 2022: 263) olemme osoittaneet, että

jonne-appellatiivin tavoin *jonnet ei muista* -konstruktio näyttää saaneen alkunsa Kuvalaudalla.

Suomi24:n *jonnet*-aineistossa konstruktio esiintyy 71 virkkeessä, eli se edustaa ainakin tässä aineistossa tunnettuuteensa nähden melko pientä osaa (3,4%) *jonnet*-muodon käytöstä. Konstruktion esiintymistä 44:ssä ilmaus on muodossa *jonnet ei muista* (esimerkki 16), mutta myös poikkeavaa sanajärjestystä (esimerkki 17) ja kieltoverbin kongruenssia (esimerkki 18) esiintyy. Lisäksi *jonnet*-muodon kanssa voi olla rinnasteisena jokin naispuolisiin jonneihin viittaava ilmaus (esimerkit 7 ja 19). Esimerkin 16 rakennetta voi pitää konstruktion prototyyppisenä toteumana. Esimerkkien 17 ja 18 kaltaiset ilmaukset sekä muut rakenteet, jotka ilmaisevat vastaavaa merkitystä ja joissa käytetään *jonne*-substantiivia sekä *muistaa*-verbiä kieltomuodossa, edustavat saman konstruktion variaatiota. Puhumme niistä kaikista kuitenkin *jonnet ei muista* -konstruktiona emmekä paneudu syvemmin konstruktion muotoon.

- (16) äitini ei antanut minun pelata 10-11-vuotiaana tätä legendaarista peliä nimeltään Driver 2 (**jonnet ei muista**)
- (17) tai niin, **ei muista jonnet** Koko Häkkistäkään!
- (18) Vain **jonnet eivät muista** Hugoa ja Taru Valkeapäätä.
- (19) No toi on veemäisin tapa heittää kommenttia nuorista että '**jonnet tai 'jonnat' ei muista.**
- (20) Itselläkin oli kotisivut mutta nettiyhteyden vaihduttua kotisivutilaa ei enää saanut ja Geocitieskin suljettiin 2009 ***jonnet ei muista tätkään***.
- (21) Nytkin juhannuksena meni 200 euroa, viikonloppu maalla, se on mummon markoissa 1200 mk, mutta **jonnet ei toki muista** markkoja.

Olemme pyrkineet *jonnet ei muista* -esimerkkien viestiketjukontekstien avulla selvittämään, millaisia asioita jonnejen ei nähdä muistavan. Edes teksti ei kuitenkaan aina aukottomasti selvennä asiaa, ja kaikissa tapauksissa viestiketjua ei edes pääse tarkastelemaan, jos se on poistettu Suomi24:stä. Lisäksi toisinaan kirjoittaja kommentoi itse ilmausta eikä tarkenna sitä, mitä *jonnet* eivät muista (esimerkki 19). Ainoa selvästi esiin nouseva kategoria on julkisuuden henkilö, jollainen mainitaan 15 aineistoesimerkissä. Tyypillisesti henkilö on ollut julkisuudessa aiemmilla vuosikymmenillä, kuten esimerkiksi 17 ja 18. Molemmat viestit on lähetetty vuonna 2020, kun taas formula-kuljettaja Mika Häkkinen ja TV-juontaja Taru Valkeapää olivat julkisuudes-

sa etupäässä 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Lisäksi aineistossa mainitaan monenlaisia asioita, joita ei enää ole tai jotka eivät nyky-yhteiskunnassa ole yhtä tärkeitä kuin ennen, kuten jotkin internetpalvelut (esimerkki 20) ja Suomen entinen rahayksikkö markka (esimerkki 21).

Kielitoimiston sanakirja mainitsee – joskin sulkeissa – konstruktion olevan hyväntahtoinen. Konstruktion voi kuitenkin tulkita myös ivalliseksi tai vähätteleväksi, eli kirjoittaja voi sen avulla asemoida itsensä jonnen yläpuolelle. Esimerkissä 19 tuodaan konstruktion ivallinen tulkinta eksplisiittisesti ilmi, sillä kirjoittaja sanoo pitävänsä ilmausta *veemäisenä* eli vittumaisena. Toisaalta konstruktiota käytetään myös nostalgisesti ilman selvää ivallista tulkintaa. Esimerkeissä 20–21 kirjoittaja tuntuu muistelevan Geocitiesiä ja rahayksikkö markkaa nostalgisesti.

Jonnet ei muista -konstruktion alakonstruktioiksi voidaan katsoa ilmaukset, joiden muoto ja merkitys ovat samankaltaisia mutta joissa käytetään jotakin toista verbiä kuin *muistaa*. Aineistossa esiintyy tällaisissa alakonstruktioissa verbit *osata* (36 kertaa), *tajuta* (24), *tietää* (53) sekä *ymmärtää* (21). Niiden tarkempi analysointi jää kuitenkin toisen tutkimuksen tehtäväksi.

5. Lopuksi

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet, millaisia merkityksiä *jonne*-appellatiiviin liitetään Suomi24-foorumin verkkokeskusteluissa. Jonneja pidetään keskimäärin noin 13-vuotiaina, joskin näkemyksissä esiintyy runsaasti vaihtelua. Jonnejen sukupuoli ei yleensä käy aineistoesimerkeistä eksplisiittisesti ilmi, mutta useat *jonnen* kanssa rinnasteiset teinityttöihin viittaavat vastaavanlaiset ilmaukset (mm. *jonna*, *jonnetar*, *pissis*) antavat ymmärtää, että *jonnet* mielletään oletusarvoisesti pojiksi. Muita *jonneihin* usein liitetyjä ominaisuuksia ovat *jonne*-yhdyssanojen yleisimpien määriteosien perusteella energiajuomien kuluttaminen ja mopoilla ajaminen. Toisaalta *jonneihin* liitetään hyvin monipuolisesti myös muunlaisia, esimerkiksi käytökseen, ulkoiseen olemukseen, kouluun ja tietotekniisiin harrastuksiin liittyviä ominaisuuksia. Nämä saattavat monesti olla jopa ristiriidassa keskenään, minkä voi tulkita kahdella tavalla: joko keskustelijoiden käsitykset uudehkon sanan tarkasta merkityksestä eroavat toisistaan tai *jonnea* käytetään paikoitellen yleisenä haukkumasanana ilman yhteyttä sanan varsinaiseen merkitykseen. Jonnejen nuorta ikää korostaa myös *jonnet ei muista* -konstruktio, jota käytetään menneisyyden ilmiöiden muisteluun mutta mahdollisesti ajoittain myös nuorten vähättelyyn tai ivaamiseen. Huomionarvoista kuitenkin on, että vaikka konst-

ruktio lienee populaaristi tunnetuin esimerkki *jonnen* käytöstä, sen esiintymät muodostavat vain pienen osan Suomi24-aineistostamme.

Tämä artikkeli ja aiempi katsausartikkelimme (Hämäläinen – Sarhema 2022) yhdessä vastaavat varsin kattavasti niihin *jonnen* alkuperää ja merkitystä käsitteleviin kysymyksiin, joita verkkokeskusteluissa ja perinteisessä mediassa on usein esitetty. On kuitenkin syytä huomata, että vaikka Suomi24 kuuluu Suomen suosituimpiin keskustelufoorumeihin, ei se varmastikaan edusta erilaisten kielenkäyttäjien näkemyksiä täysin kattavasti. Muunlaisten aineistojen käyttö voisi täydentää kuvaa siitä, millaisia merkityksiä ja mielikuvia *jonneen* liitetään. Lisäksi *jonne* voi olla tärkeä ja kiinnostava tutkimuskohde myös toisenlaisista näkökulmista. Verkkokeskusteluissa ja *jonnea* käsittelevissä kirjoituksissa (esim. Heikkinen 2017) on kerrottu *Jonne*-nimisten henkilöiden joutuneen kiusaamisen kohteeksi nimensä vuoksi. Voisi olla tarpeellista selvittää, kuinka laajasta ilmiöstä on kyse ja millä tavoin nimi on vaikuttanut kantajiensa elämään. Lisäksi on kiinnostavaa seurata, jatkuuko *jonnen* käyttö tulevaisuudessakin, korvautuuko se jollakin toisella appellatiivistuneella etunimellä vai poistuuko sana kokonaan käytöstä ajan mittaan. Joissakin yhteyksissä on raportoitu, että 2000-luvun alun muotinameä *Veeti* on alettu käyttää jokseenkin samassa merkityksessä kuin *jonnea*, koska useat *Jonne*-nimiset henkilöt eivät enää ole teini-ikäisiä (Pitkäranta 2021; Meemi.info s.v. *veeti*).

Ennen verkko-aikaa oli vaikeaa saada tarkkaan selville, missä, milloin, miten ja miksi joistakin nimistä tuli appellatiiveja. Nykyisin taas Suomi24-korpuksen kaltaiset kattavat verkkokeskusteluaineistot tarjoavat mahdollisuuden tutkia appellatiivistumisprosesseja hyvinkin perusteellisesti. On myös tiedossa, että nimien appellatiivistumista tapahtuu verkkoyhteisöissä säännöllisesti, vaikkakaan useimmat näistä appellatiiveista eivät nouse *jonnen* tavoin suuren yleisön tietoisuuteen. Esimerkiksi Ylilaudalla varsin vakiintuneita ja laajalti tunnettuja appellatiivistuneita henkilönnimiä ovat *fobba* 'poliisi', *sami* 'lihava poika tai mies' ja *ykä* 'sivuston keskivertokäyttäjää vanhempi mies' (Meemi.info s.v. *fobba*, *sami*, *ykä*). Tällaisia ilmauksia on tarpeen tutkia, jotta ymmärrämme yhä kokonaisvaltaisemmin, millaiset tekijät aiheuttavat nimien appellatiivistumista. Appellatiivistumisen tutkiminen on tärkeää myös siksi, että kyse on laajasta ja jatkuvasti uudistuvasta sanaston osa-alueesta, jonka tarkasteleminen voi tarjota vastauksia siihen, mikä lopulta erottaa erisnimen kielen muista sanoista. Tutkimalla appellatiivien ja *proprien* rajapintaa on lisäksi mahdollista pohtia erisnimen merkitystä, joka on yksi nimistöntutkimuksen keskeisistä kysymyksistä.

Lähteet

- City Digital Group 2021: Suomi24 virkkeet -korpus 2001–2020, Korp-versio [tekstikorpus]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2021101525>
- FETZER, THIS MICHEL 2018: Appellative use of first names in Swiss German. Denominations for animals, plants, parts of the body, objects, and concepts. *Onomastica Uralica* 13: 303–316.
- FILLMORE, CHARLES J. 2013: Berkeley construction grammar. In: Hoffmann, Thomas – Trousdale, Graeme (eds), *Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford University Press, Oxford. 110–132.
- GOLDBERG, ADELE E. 2006: Constructions at work. The nature of generalization in language. Oxford University Press, Oxford.
- HAASIO, ARI 2015: Toiseus, tiedontarpeet ja tiedon jakaminen tietoverkon ”pienessä maailmassa”: Tutkimus sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden informaatiokäyttämismisestä. Tampere University Press, Tampere.
- HAAVISTO, PIPSA 2015: ”Jonnet ei muista”. Tutkielma jonnen appellatiivisesta käytöstä. Kandidaatintutkielma. Helsingin yliopisto, Suomen kieli.
- HARVALÍK, MILAN 2012: Appellativisation and propriation. The gateways between the appellative and propriation spheres of language. In: Oliviu Felecan (ed.), *Name and naming: synchronic and diachronic perspectives*. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne. 10–17.
- HEIKKINEN, VESA 2017: Jonnet ei muista Jonnee? Kotus-blogi 23.5.2017. https://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/blogiarkisto/vesa_heikkinen/jonnet_ei_muista_jonnee.24260.blog
- HONKANEN, JENNA 2019: Jonne on tullut jäädäkseen. *Antroblogi* 12.2.2019. <https://antroblogi.fi/2019/02/jonne-on-tullut-jaadakseen/>
- HÄMÄLÄINEN, SIMO 1956: Kynntilä otti uunon vihtorin. Erisnimien käytöstä yleisnimityksinä. *Virittäjä* 60/3: 202–227.
- HÄMÄLÄINEN, LASSE – SARHEMAA, MARIA 2022: Jonnen jäljillä. Appellatiivisen jonnen alkuvaiheet verkkokeskusteluaineistojen valossa. *Sananjalka* 64: 255–269.
- JARLA, PERTTI 2013: Fingerpori, strippi 1886. *Helsingin Sanomat* 15.4.2013. <https://www.hs.fi/fingerpori/car-2000002463044.html>
- KESO, JAAKKO 2019: RIP JONNE aka MKDMSK 1997–2019. *Yle Areena* 12.12.2019. <https://areena.yle.fi/1-50211372>
- KLEMETTINEN, RIINA 2018: Kuka lohduttaisi Jonnea? *Kielikello* 2/2018. <https://www.kielikello.fi/-/kuka-lohduttaisi-jonnea->
- KS = Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. www.kielitoimiston-sanakirja.fi
- LEHTONEN, JUKKA 2003: Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. *Yliopistopaino*, Helsinki.

- LEINO, JAAKKO 2010: Adele E. Goldberg – Väitöskirjalla klassikoksi. In: Haddington, Pentti – Sivonen, Jari (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot*. Gaudeamus, Helsinki. 71–97.
- LUODONPÄÄ-MANNI, MILLA – OJUTKANGAS, KRISTA 2020: Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. In: Luodonpää-Manni, Milla – Hamunen, Markus – Konstenius, Reetta – Miestamo, Matti – Nikanne, Urpo – Sinnemäki, Kaius (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 412–441.
- NÄRÄ, SANNA 2019: Ylilauta, Aligersantti Spurdo ja kumppanit. Inttimeemit ja sotilashuumori ryhmäytymisen välineenä verkossa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimus.
- PAJUNEN, SALLA 2017: Newfags don't remember Lörs lärä. Internet memes on an anonymous imageboard. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media.
- PITKÄRANTA, PILVI 2021: Jonnet kasvoivat aikuisiksi – tätä nimeä uuden sukupolven teinipojista käytetään nyt. MTV Uutiset 6.9.2021. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/jonnet-kasvoivat-aikuisiksi-tata-nimea-uuden-sukupolven-teinipojista-kaytetaan-nyt/8206944#gs.cwf0ao>
- PUOLAKKA, SUVI 2003: ”Kuka uuno tän on duunannu?” Suomalaisen etunimien appellatiivistuminen slangisanastossa. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- RESZEGI, KATALIN 2018: On the proper-name-to-appellative transformation. *Rivista Italiana di Onomastica* 24/1: 25–46.
- SARHEMAA, MARIA 2012: Oskarinkokoinen ovimikko. Etunimien appellatiivistuminen suomen ja unkarin slangiyhdyssanoissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- SARHEMAA, MARIA 2017: Structures and meanings of Finnish and Hungarian appellativized slang compounds. *Onoma* 52: 87–106. <https://doi.org/10.34158/ONOMA.52/2017/5>
- SARHEMAA, MARIA 2018: Motivation for appellativized given names in Finnish and Hungarian slang compounds. *Onomastica Uralica* 13: 291–302.
- SARHEMAA, MARIA 2019: Appellatiivistuminen kielenilmionä. *Folia Uralica Debrece- niensia* 26: 245–258.
- SARHEMAA, MARIA 2021: Tavan tauno uunoilee urpokaupungissa: Nimien Uuno, Tauno ja Urpo appellatiivistuminen ja appellatiivien käyttö Suomi24-keskustelupalstalla. *Sananjalka* 63: 103–129. <https://doi.org/10.30673/sja.107278>
- SCHMITT, CHRISTIAN 2009: Appellativisch gebrauchte Eigennamen. Eine kontrastive Untersuchung zum Sprachenpaar Deutsch/Französisch. *Zeitschrift für französische Sprache und Literatur* 119/1: 11–32.
- SKÖLDBERG, EMMA – TOPOROWSKA GRONOSTAJ, MARIA 2006: Swedish appellativized forenames in compounds – A lexicographic approach. In: Corino, Elisa – Marellò, Carla – Onesti, Christina (eds.), *Proceedings of the 12th EURALEX International Congress*. Edizioni dell'Orso, Torino. 1193–1199.

TAKÁCS, JUDIT 2007: Keresztnevek jelentésváltozása. Egy tulajdonnévtípus közszóvá válásának modellje. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 86. Debreceni Egyetem, Debrecen.

Tieteen termipankki 2022. <https://tieteentermipankki.fi>

UOTILA, OTTO 2013: Anonymit anarkistit. Suomalainen anonyymi verkkokulttuuri Ylilauta-sivustolla. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Viestintä.

VAINIKKA, ELIISA 2016: Avaimia nettimeemien tulkintaan. Meemit transnationaalina mediaailmiönä. Lähikuva 3/2016: 60–77. <https://doi.org/10.23994/lk.59500>

*

***A jonnék nem emlékeznek az energiatalos jonnéra:*
a köznevesült *Jonne* személynév jelentése a Suomi24 vitafórumán**

A 21. század első évtizedeiben bekerült a finn nyelvbe a kínosan viselkedő tinédzser fiúra utaló *jonne* szó, amely a *Jonne* keresztnévből alakult. A kifejezés a *Kuvalauta* internetes fórumról származik, de gyorsan elterjedt azon túl is. Ma ez a kifejezés az informális nyelv széles körben ismert és használt eleme. Ebben a cikkben a Suomi24 vitafórumából összegyűjtött korpuszanyag alapján vizsgáljuk a köznevesült *Jonne* jelentését. Elemeztük *jonne* feltételezett korát, nemét és egyéb fontos jellemzőit. Kutatásunk azt mutatja, hogy a „jonnékat” átlagosan 13 év körülinek tekintik, bár az életkorról alkotott nézetekben eltérések mutatkoznak. Az anyagban a *jonne*-val párhuzamosan több kifejezés is szerepel a tinédzser lányokra (pl. a *jonna* köznévi *Jonna* keresztnévből), ami arra utal, hogy a *jonne*-t alapértelmezés szerint fiúnak gondolják. A *jonne* fő jellemzője az energiatalok fogyasztása és a mopedezés, de másféle jegyek is meghatározhatják a *jonne*-t, például a viselkedés, a külső, az iskolához és informatikához kapcsolódó tevékenységek. *Jonne* tulajdonságai akár ellentmondásosak is lehetnek. Ennek egyrészt az lehet az oka, hogy a beszélgetőpartnerek felfogása ennek az újszerű szónak a pontos jelentéséről eltérő, másrészt pedig az, hogy a *jonne*-t helyenként általános csúfnévként használják, a szó valódi jelentésétől függetlenül.

A cikkben megvizsgáltuk a *jonnet ei muista* ’a jonnék nem emlékeznek’ konstrukciót is, amelyet nemcsak a múltbéli jelenségekre használnak a fiatalok, hanem egymás lekicsinylésére vagy gúnyolásra is. Bár ez a konstrukció valószínűleg a legismertebb példa a *jonne* használatára, előfordulásai a korpusznak csupán egy kis részét teszik ki.

Kulcsszavak: tulajdonnevek köznevesülése, névtani kutatások, fiatalok nyelve

MARIA SARHEMAA – LASSE HÄMÄLÄINEN

